

Z cesty do Norska a Švédska.

V druhé polovici května roku minulého vydal jsem se na svou cestu do Skandinávie a na Rus.

Ve Wittenberge, kde se na hamburský vlak čeká, přijel o jedné hodině po půl noci vlak, skládající se pouze z vagonů třetí a čtvrté třídy, z nichž vystoupilo asi tři sta cestujících stavu dělnického, lidí to většinou menší postavy, osmahlých tváří, s ženami, dětmi a četnými zavazadly amerického způsobu. Šum, příchodem tolika lidí nastalý, vyváděl mne z čekárny a byl jsem zvědav, kam asi to množství lidu dělnického se stěhuje. Užasl jsem nemálo, slyše celý ten dav mluvit rusky! Toho jsem se nenadál, že potkám již na počátku své cesty a uprostřed Pruska takové množství skutečných Rusů. Zastavil jsem jednoho z nich, staršího muže a oslovil jej. Udiveně se na mne podíval a tážal se, kterým směrem, v který čas pojedou vlak do Berlína.

Ptal jsem se na vzájem, kde se tu berou a co v Berlíně dělají zamýšlejí. Tu začal vypravovati, že jedou z Ameriky přes Berlín do svého domova v Siedlské gubernii, odkudž vystěhovaleckými agenty skvělými sliby do Ameriky byli vylákáni. V Americe nenašli však ani dostatek práce a aby jen holý život zachránili, nuceni jsou do vlasti se vrátiti. Vracejí se ovšem jako žebráci, neboť doma za polovičku majetek svůj rozprodali a to, co měli, pohltil pobyt v Americe a cesty přes moře.

Opustiv starocha přecházím po rozsáhlém nádraží sem a tam a naslouchám za povyku parních píšťal a rachocení pošinovaných vagonů — zpěvu slavíčimu! Uprostřed nejstřízlivější prosy tolik poesie!

V poledne na to dojel jsem po šestatřicetihodinové jízdě do Hamburku.

Nebudu unavovati popisem tohoto známého města, avšak několik tam zažitých dojmů nemohu přece smlčeti. Jest to především tamnější zoologická zahrada.

Ještě před málo lety byla hamburská zoologická zahrada pouhou menažerií, neboť kdykoliv se v městské radě o zařízení takové veřejné zahrady jednalo, bývala otázka ta vždy odklizená předstíráním, že Hamburk, bohatý obchodní Hamburk, na podobné podniky nemá peněz, kterýž důvod ovšem u nás tím více platí.

Tomu učinil konec jeden člen městského zastupitelstva návrhem svým, který také přijat a proveden byl.

Návrh totiž, aby obec věnovala potřebný pozemek, zvířena pak a budovy aby pořízeny byly soukromými dary a dárčům aby se za to dostalo odměny, jakož i zvětšení případnými nápisy na budovách.

Myšlenka ta skvěle se osvědčila: zahrada brzy se naplnila a lze v ní nyní čísti: ruský tygr, darovaný

kapitánem Guttermanem, slon z Cejlou, zakoupen z pozůstalosti Robertsohnovy atd. Část zásluhy o tento úspěch nutno ovšem přičísti zámožným stykům a zámožnosti Hamburčanů.

V neděli a ve svátek panuje z zahradě pravá tlačenička a vstupné stačí úplně na udržování ústavu.

Zvířena jest vzorně rozčleněna a seřaděna, ssavci pak až na několik opic jsou ochočeni a žebrotě naučeni. Komicky chová se slon, který bere nejen jedlé věci, nýbrž i doutníky, peníze a podobné; tyto uschovává pro svého pěstouna, který jej pak za to častuje.

Rozhodný demokratický ráz činí z Hamburčana roztomilého člověka; tu není půda pro kastovníctví, což již v zařízení veřejných místností a v divadle se jeví. Svědčí o tom též časté zamítání titulů Comerzienrath, Regierungsrath, kteréž Prusko Hamburčanům uštěďkuje, — jest ještě v nich duch staré demokratické Hansy!

Vyniká-li Hamburčan praktickou prostoduchostí, vyznamenává se krásné pohlaví jednoduchostí oděvu; skvělých úborů damských ani v divadle nevidíš.

Jedna věc dojmá při potulce městem nemile, jsou to přecetné „Fruehstueck-Localy“, či vlastně kořalny, vesměs po celý den plné. Tyto „lokály“ nejsou údělem námořních měst vůbec; jest to specialita výlučně hamburská.

Ráz lidstva v Hamburku a okolí zvláště nevyniká; postavy jsou vesměs nepatrné a ženské z venkova bez krásy.

Pověstný klobouček vierlandčanský jest nejpraktičtější pokrývka hlavy na světě. Dnem na vrch obrácena ošatka s tím toliko rozdílem, že dýnko kloboučku do vnitř promáčknutou jest. Prší-li, tu jeho majitelka jako by měla na hlavě studánku, která pozvolna, ale za to vytrvale hlavu zavlazuje.

Jeden z nejtrapnějších dojmů, které jsem na cestě své zažil, učinily na mne transporty vystěhovaleců, jež po tlupách od vystěhovaleckého úřadu směrem k přístavu potkávati lze. Nejistotu a smutek znáti jim na očích. Ženy a děti vozí za nimi v uhelných vozích. Potkal jsem takový povoz, na němž jsem napočítal 28 dětí, k sobě se tulících a ani nedutajících.

Opodál za vozem šli dva mužové, patrně otcové neb strážcové dětí na voze sedících. Připojil jsem se k nim a v rozmluvě sdělili mi, že přicházejí z Bystřice na Slovensku, kdež nelze jim živu býti. „Hůře se nám nikde nepovede,“ pravili, „než ve vlastním domově a děti nám jinde přece bráti nebudou, jak se to nyní u nás děje.“

Těžce spočívá na tom dobrém lidu ruka maďarských tyranů! Když se ochuzeným Slovákům z rozkazu vládního a na podnět „kulturních spolků“ rodinný život ničí, děti pod rouskou humanity násilně berou a rodiče k zoufalství a k vystěhování dohánějí, roztrubuje se ještě do

světa, že to jest na prospěch rodičů i uloupených dětí, poněvadž se tímto patřičného, rozuměj maďarského vzdělání dostane, které jim chudí rodičové dáti nemohou.

A to vše děje se před zraky celé vzdělané Evropy. Věru, že by evropští humanisté lépe udělali, kdy místo v Africe doma k tomu přihlíželi, aby podobné hnusné otroctví nemožným učiněno bylo. Vyprovodiv nešťastné rodáky až k parníku, rozloučil jsem se s nimi a opustil Hamburk téhož dne ranním vlakem jedoucím do Dánska.

Vlak uháněl jednotvárnou smutnou krajinou. Všude vidíš mokrá pole, z jejichž každé brázdý voda se prýští, mezi rolemi jsou hluboké, vodou až po kraj naplněné příkopy. Sem tam stojí samoty s několika stromy, jichž pně i koruny od větrů až k zemi jsou nakloněny.

Sedím v kupé s mladým obchodním cestujícím ze Saska, který poprvé do Dánska cestuje. Vjíždíme do pohraniční stanice dánské. Lehká celní revize vykonána se vši Dánům vlastní zdvořilostí, službu přejímají dánští konduktéři a vlak uhání přes hranice do Dánska.

„Myslíte,“ ptá se mladý Sas, „že s německou řečí v Dánsku vystačím?“

„Jakžby ne,“ dím na to, „vždyť přece němčinu za světový jazyk prohlašujete a v Dánsku jste u svých sousedů a nejbližších příbuzných.“

„Nuže, zkusíme to,“ pravil a v nejbližší stanici důvěřivě oslovil konduktéra, tážaje se, musí-li ve Fredericii vstoupiti do jiného vlaku.

Konduktér v odpověď s vlídným úsměvem spustil na celé kolo — dánsky a připojil ku konci německy: „Rozuměl jste?“ Ubohý Sasák zůstal jako opařen a obraceje se ke mně vydechl: „Rozuměl jste vy?“ — „Bohužel neumím také dánsky.“ A přece konduktér na pohraniční stanici dokonale mluvil německy! Znalost němčiny u Dánů jest dosti obecná, ale pozoroval jsem, že ostentativně jazyku tomu se vyhýbají a se tváří, jakoby německy neuměli. Kéž by tak bylo také u nás v Čechách!

Frant. Suchánek.

O tuberkulóse.

Píše J. M. Zblirovský.

Mezi onemocnění, jimiž bývá dělnictvo nejvíce postiženo, náleží v první řadě tuberkulóza, zhoubece největší, tak mnoha životů rodin zdraví a blahobyt podryvající, ať jeví se již ve formě té, již jménem tím nazýváme, nechť jako onemocnění žlaz, objevuje se nám ohromným počtem. Zachvacuje jednak lidi zaměstnané tehdy, když do úmoru pracují, vydání jsouce v šanc veškerým škodlivým vlivům, jako přeznačné námaze, nepravdělnému spaní, práci v otevřených kolnách, zimě, parnu, jakož i průvanu (kamenníci, dřevaři, tovární

dělníci a j.) Dle zaměstnání vidíme, že hlavním škůdcem je prach rostlinný, jenž při práci oborů jednotlivých vdechován, tkaň plíc dráždí, omezené záněty její vyvoluje a taktok rozpadu přispívá. K němu druzí se prach rostlinný, jenž ovšem tak zhoubným není, leč přece tytéž účinky přivozuje. Že pak kouř, vlivy teploty venkovské, nosení velkých břemen, spolupracování mnoha lidí v místnostech a dílnách špatně ventilovaných — býváť jedinou ventilací průvan otevřených a rozbitých oken, — měrou úžasnou chorobu podporuje, jest samozřejmo. Na konec pak práce noční a tovární práce osob, jež dosud většinou nepokročili aneb dostatečně vyvinuty nejsou, zhotbu hroznou věku nezralém seje. Odpomoc není tak na snadě. Budiž věci čestnou orgánů povolaných přísně dbáti, místnosti pracovní byly řádně ventilovány, — aby v nich nebylo směstnáno lidí příliš mnoho, nechť kouř a zkažený vzduch se odvádí přímo a dostatečně ven, pak mnoho se získá a zamezí. K vadám napřed uvedeným se řadí nedostatek zdravých bytů, suchých a světlých, a nedostatek zdravých nocleháren, kde by dělník mohl po denní lopotě pohodlně si odpočinouti a nemusel za vděk bráti bytem přeplněným a nezdravým. Že nedostatečná výživa a nedostatek stravy teplé při chorobě té přitěžuje, netřeba podotýkati.

§ Brejle pro koně. — Anglický týdeník „The Optician“ píše: Brejle pro koně osvědčily se tu i tam jako prostředek proti plašení se koní. Jistý náš spolupracovník shledal, že jeho kůň je krátkozraký, a požádal optika, by zhotovil brejle pro jeho koně. Nejdříve zdálo se, že mu nejsou vhod, zvykl si však brzo na ně, takže když jednoho dne vyjel bez nich, velmi nevrle si počínal. Příčinu plašení se, jak se zdá, lze hledati ve většině případů v krátkozrakosti koně. Majitelé psů shledávají často, že jejich miláčkové jsou krátkozrací. Je jisto, že psi někdy nepoznávají na blízkou vzdálenost známé osoby, takže i psi opatřují se někdy brejlemi.

§ Chytrost dravých ptáků. Z jedné škotské železnice se oznamuje, že jestřábi, luňáci a sokoli používají jedoucích vlaků ku svým loupežným záměrům. Letěli těsně za vlaky blízko země, částečně zabalení kouřem a slídili po malých ptáčích, kteří v davech vyletovali polekáni hlúčícím vlakem. Zatím co tyto myslili více na strašný zjev než na skryté nepřátele, vyrazili títi z dýmu a sápal se na kořist. Minul-li jí, navrátili se zpět ku vlaku a opakovali svůj výpad. Jak se zdá, nejen že lehce letí s vlakem, ale i bez velikého namáhání dovedou je předhoniti.

§ Co se dá všechno krást. — V Moabitě u Berlína ukradli nedávno v klášteře Dominikánů neznámí pachatelé oba — zvony. Zloději zajeli si s ručním vozíkem pod zvony, prozatímně v přizemí montované, odšroubovali je, spustili na vozík a zmizeli. Nejspíše asi co nejdříve ukradnou v Mnichově sochu Bavaria, aby to už stálo za to!

Severiv Balsám pro plícní neduhu je nejrozsáhlejší, protože jest nejlepší lékem v Americe.